

Vabariigi Valitsuse määruse „Vabariigi Valitsuse 7. märtsi 2019. a määruse nr 21 „Maksukohustuslaste registri põhimäärus“ muutmine“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus ja eesmärk

Eelnõu eesmärk on viia Vabariigi Valitsuse 7. märtsi 2019. a määruse nr 21 „Maksukohustuslaste registri põhimäärus“ töötamise registrit (edaspidi *TÖR*) käsitlevad sätted kooskõlla 1. oktoobril 2026. a jõustuva kriisiolukorra ja riigikaitse seadusega (edaspidi *KORKS*) ning selle rakendusaktidega.

Kehtivas põhimääruses kasutatakse *TÖRi* andmekoosseisu ja andmevahetuse sätetes riigikaitseadusest pärinevat terminit „riigikaitseline töökohustus“. *KORKSiga* kujundatakse senine riigikaitseline töökohustus ameti- ja töökohtade süsteem ümber ning võetakse kasutusele termin „kriisiülesandega ameti- ja töökoht“.

Samuti viiakse *KORKSiga* kooskõlla põhimääruse taustakontrolli käsitlevad sätted. Seni hädaolukorra seaduse §-s 41¹ sätestatud elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise taustakontrolli regulatsioon sätestatakse alates 1. oktoobrist 2026. a *KORKSi* §-s 85. Taustakontrolliga seotud andmete *TÖRis* töötlemise eesmärk seejuures ei muutu.

Eelnõuga ajakohastatakse *TÖRi* andmekoosseis ja andmevahetust käsitlevad sätted ning sätestatakse *TÖRi* ja tsiviiltoetuse registri (edaspidi *TTR*) vaheline andmevahetus *KORKSi* §-s 85 sätestatud taustakontrolli teenuse toimimise tagamiseks.

Eelnõuga ei looda uusi kriisiülesandega ameti- või töökohtade määramise ega taustakontrolli kohustusi. Need kohustused ja nende rakendamise alused tulenevad *KORKSist* ja selle rakendusaktidest. Eelnõuga ei kaasne ettevõtjatele, vabaühendustele ega inimestele täiendavat halduskoormust.

Määrus kehtestatakse maksukorralduse seaduse § 17 lõike 2 alusel. See norm volitab Vabariigi Valitsust kehtestama maksukohustuslaste registri põhimääruse ning sätestama selles muu hulgas registri täpse andmekoosseisu, andmete registrisse kandmise ja väljastamise korra ning andmeandjad ja nendelt saadavad andmed. Eelnõuga kavandatud muudatused kuuluvad volitusnormi reguleerimisalasse.

Eelnõu ettevalmistajad. Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Riigikantselei julgeoleku ja riigikaitse koordinatsioonibüroo nõunik Kadi Luht-Kallas (kadi.luht-kallas@riigikantselei.ee) ja õigusosakonna nõunik Peeter Papstel (peeter.papstel@riigikantselei.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Peeter Papstel. Eelnõu ja seletuskirja keeleteoimetuse on teinud Riigikantselei tugitegevuste osakonna büroo- ja dokumendihalduse valdkonna keeleteoimetaja Piret Grigorjeva (piret.grigorjeva@riigikantselei.ee).

Märkused. Eelnõu on seotud *KORKSi* rakendamiseks ettevalmistatavate määruste eelnõudega, mis käsitlevad kriisiülesandega ameti- ja töökohti, *TTRi* ning taustakontrolli teenust.

Eelnõu seost Euroopa Liidu õigusega käsitletakse seletuskirja punktis 3. Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 7. märtsi 2019. a määruse nr 21 „Maksukohustuslaste registri põhimäärus“ 16. mail 2026. a jõustunud redaktsiooni (RT I, 13.05.2026, 10).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb ühest paragrahvist.

Punktiga 1 muudetakse põhimääruse § 53 lõike 2 punkte 10 ja 10¹, milles sätestatakse TÖRi kantavad andmed.

Punktis 10 asendatakse senine teave riigikaitseliku töökohustuse kohta teabega kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise või sellisel ameti- või töökohal töötamise kohustuse kohta. Muudatus tuleneb KORKSi §-des 107 ja 108 sätestatud kriisiülesandega ameti- ja töökohtade ning töökohustuse regulatsioonist.

KORKSi alusel kehtestatava määruse kohaselt tehakse kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise või sellisel kohal töötamise kohustuse kohta kanne TÖRi. Kanne võimaldab pidada isikupõhist arvestust ning tuvastada muu hulgas kriisiülesandega ameti- või töökohast tuleneva töökohustuse ja sõjaaja ametikoha kattumise.

Punktis 10¹ asendatakse viide hädaolukorra seaduse §-le 41¹ viitega KORKSi § 85 lõikele 2. Viidatud sätte kohaselt määrab elutähtsa teenuse osutaja toimepidevuse riskianalüüsis kindlaks elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise seisukohalt olulised ülesanded, mida täitva füüsilise isiku suhtes on taustakontrolli tegemine eesmärgipärane. Taustakontroll seisneb isikusamasuse ja karistatuse andmete kontrollimises ning seda võib teha üksnes sellise isiku suhtes, keda usaldatakse täitma riskianalüüsis kindlaks määratud ülesannet. TÖRis kajastatakse teavet selliseid ülesandeid täitva isiku taustakontrolli läbimise kohustuse kohta. Andmete töötlemise sisuline eesmärk ei muutu.

Taustakontrolli läbimise kohustuse kohta TÖRis kajastatavat teavet tuleb eristada kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise või sellisel kohal töötamise kohustuse kohta kajastatavast teabest. Tegemist on erineva eesmärgi ja õigusliku alusega andmetega. Kriisiülesandega ameti- või töökoht on seotud KORKSi §-des 107 ja 108 sätestatud töökohustusega, taustakontrolli läbimise kohustus aga KORKSi § 85 lõike 2 alusel riskianalüüsis kindlaks määratud olulise ülesande täitmisega. Sama isiku puhul võivad need tunnused kattuda, kuid kumbki ei eelda teise olemasolu. Seetõttu peab TÖR võimaldama neid eraldi kajastada.

Ka nende andmete õiguslikud eeldused on erinevad. Taustakontrolli puhul kajastatakse TTRis teavet KORKSi § 85 lõikes 2 nimetatud elutähtsa teenuse osutaja riskianalüüsi kinnitamise kohta, kriisiülesandega ameti- ja töökohtade puhul kajastatakse TTRis määramisõiguse ning KORKSi § 107 lõigetes 4 ja 5 sätestatud juhtudel selle aluseks oleva kriisiplaani kohta käivat teavet. Riskianalüüsi ja kriisiplaani kohta käiv teave tuleb seetõttu ka TTRis eristatavalt kajastada.

Punktiga 2 muudetakse põhimääruse § 68 lõiget 4. Kehtiv säte reguleerib TÖRi osalemist riigikaitseliku töökohustusega töö- või ametikohal töötavate isikute üle arvestuse pidamisel. Muudatusega viiakse säte kooskõlla KORKSi terminite ja KORKSist tuleneva arvestuskorraldusega.

TÖR vahetab kriisiülesandega ameti- või töökohtadel töötavate või nendel töötamise kohustusega isikute üle arvestuse pidamisel andmeid TTRi, kaitseväekohustuslaste registri (edaspidi *KVKR*) ning riigi personali- ja palgaarvestuse andmekoguga. Andmevahetus võimaldab muu hulgas tuvastada olukorra, kus samal isikul on kriisiülesandega ameti- või töökohast tulenev töökohustus ja ta on nimetatud sõjaaja ametikohale. Paralleelselt kõnesoleva eelnõuga on menetluses Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu, millega lisatakse KVKRi põhimääruse § 8 lõikesse 10 uus punkt 5, mille järgi kantakse KVKRi muu hulgas teave KORKSi § 108 lõike 4 alusel kehtestatud töökohustuse rakendamise ja täitmise piirangu kohta. KORKSi § 107 lõigetest 3, 4 ja 5 tuleneva õigusliku aluse automaatseks eristamiseks vajalikku täiendavat arendust käsitletakse seletuskirja punktis 5.

Registrite rollid on seejuures erinevad. TÖRis peetakse isikupõhist arvestust kriisiülesandega ameti- või töökohtal töötamise ja sellisel kohal töötamise kohustuse kohta. TTRis peetakse muu hulgas arvestust kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise õigusega isikute ja asutuste üle ning kajastatakse määramisõiguse ja selle kasutamise eelduste kontrollimiseks vajalikke andmeid. TÖRist KVKRi jõudvad andmed võimaldavad tuvastada inimese kriisiülesandega ameti- või töökohast tuleneva töökohustuse ja sõjaaja ametikoha kattumise. Registrite vahel vahetatavate andmete täpsem koosseis ja andmevahetuse korraldus sätestatakse asjaomaste andmekogude pidamist reguleerivates õigusaktides.

Kehtiva lõike 4 teine lause, mille kohaselt toimub andmevahetus Maksu- ja Tolliameti ning Kaitseministeeriumi või tema valitsemisalas kuuluva valitsusasutuse kokkuleppe alusel, jäetakse välja. TÖRi vastutav töötaja on Maksu- ja Tolliamet. Teiste lõikes 4 nimetatud andmekogude vastutavad töötajad on TTRi puhul Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus ja Päästeamet, KVKRi puhul Kaitseressursside Amet ning riigi personali- ja palgaarvestuse andmekogu puhul Riigi Tugiteenuste Keskus.

Andmevahetuse alus ja kord tulenevad asjaomaseid andmekogusid reguleerivatest õigusaktidest. Vajaduse korral võivad vastutavad töötajad andmevahetuse tehnilisi ja korralduslikke küsimusi täpsustada omavahelise kokkuleppega. Seetõttu ei ole vaja siduda lõikes 4 ega uues lõikes 5 sätestatud andmevahetust eraldi kokkuleppe olemasoluga.

Punktiga 3 täiendatakse § 68 lõikega 5, milles sätestatakse TÖRi ja TTRi vaheline andmevahetus KORKSi § 85 lõikes 7 sätestatud taustakontrolli teenuse toimimise tagamiseks.

Alates 1. oktoobrist 2026. a reguleerib taustakontrolli KORKSi § 85. Viidatud paragrahvi lõike 7 kohaselt kontrollib elutähtsa teenuse osutaja taustakontrolli tegemise eesmärgil karistatuse andmeid, kasutades selleks taustakontrolli teenust.

Taustakontrolli teenus kasutab tsiviiltoetuse registri andmeid selleks, et tuvastada elutähtsa teenuse osutaja, kelle nimel teenust kasutatakse. Selleks töödeldakse tsiviiltoetuse registrisse kantud elutähtsa teenuse osutaja nime ja registrikoodi. TÖRi andmeid kasutatakse vajaduse korral kontrollitava isiku töötamise ning TÖRis kajastatud taustakontrolli läbimise kohustuse kontrollimiseks. Kontrollitava isiku andmeid TÖRist tsiviiltoetuse registrisse ei kanta. Taustakontrolli teenuses töödeldavate andmete täpsem koosseis ja töötlemise tingimused sätestatakse KORKSi § 85 lõike 10 alusel antavas taustakontrolli teenust reguleerivas määruuses ning tsiviiltoetuse registris töödeldavate andmete koosseis tsiviiltoetuse registri põhimääruses.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid. Kasutatakse KORKSis ja maksukohustuslaste registri põhimääruses kasutatavaid mõisteid.

Eelnõu on kaudselt seotud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga (EL) 2022/2557, mis käsitleb elutähtsa teenuse osutajate toimepidevust ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 2008/114/EÜ (ELT L 333, 27.12.2022, lk 164–198) ehk nn CER direktiiviga. Maksukohustuslaste registri põhimääruse § 53 lõike 2 punkt 10¹ lisati põhimäärusesse direktiivi ülevõtmisel selleks, et tagada elutähtsa teenuse toimepidevuse tagamise taustakontrolli regulatsiooni rakendamine. KORKSiga viiakse CER direktiivi nõuetele vastav taustakontrolli regulatsioon hädaolukorra seadusest KORKSi. Eelnõuga ei muudeta Euroopa Liidu õigusest tulenevate nõuete ülevõtmise sisu ega ulatust, vaid ajakohastatakse nende rakendamiseks vajalikud maksukohustuslaste registri põhimääruse sätted.

4. Määruse mõju

Eelnõu mõju on väike. Muudatustega viiakse TÖRi regulatsioon kooskõlla KORKSiga ning tagatakse registrite kasutamise jätkumine kriisiülesandega ameti- ja töökohtadel töötavate isikute üle arvestuse pidamisel ja taustakontrolli teenuse toimimisel.

Eelnõuga ei teki tööandjatele ega elutähtsa teenuse osutajatele uusi iseseisvaid sisulisi kohustusi. Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade määramise, nendel töötavate või töötamise kohustusega isikute üle arvestuse pidamise ning taustakontrolliga seotud kohustused tulenevad KORKSist ja selle rakendusaktidest.

Eelnõuga ei looda uut isikuandmete töötlemise eesmärki. Kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise kohta TÖRis töödeldav teave asendab senise riigikaitseliku töökohustuse kohta kogutava teabe ning taustakontrolliga seotud andmed viiakse KORKSiga kooskõlla.

KORKSiga kujundatakse senine riigikaitseliku töökohustuse süsteem ümber ning seetõttu võib muutuda nende isikute ring, kelle kohta kajastatakse TÖRis kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise või sellisel kohal töötamise kohustuse tunnust. TÖRis töödeldavate töötamise põhiandmete üldine koosseis sellest ei muutu. Registrite vahel vahetatavate andmete koosseis ja tehniline lahendus võib olla vaja KORKSi uue süsteemiga vastavusse viia.

Olulist ebasoovitavat mõju ei ole ette näha.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja eeldatavad tulud

Muudatused võivad eeldada TÖRis töödeldavate andmete ning TÖRi ja sellega andmeid vahetavate infosüsteemide vahelise andmevahetuse vastavusse viimist KORKSiga. Kriisiülesandega ameti- ja töökohtade arvestamisel kasutatakse senise riigikaitseliku töökohustuse arvestusega sarnast registrilahendust.

Muudatuste rakendamisega seotud arendusvajadust ja võimalikku kulu käsitleti eelnõu kooskõlastamise käigus Maksu- ja Tolliameti ning asjaomaste andmekogude vastutavate töötajatega. Esialgu toimub andmevahetus olemasoleva töökorralduse raames. Kui edasiste analüüside ja arendusplaanide tulemusel muutub mõeldavaks andmekogude liidestus või muul viisil andmevahetuse automatiseerimine ning asutuste olemasolevad ressursid sellist arendust ei võimalda, siis käsitletakse vastava arenduse tegemiseks vajalikku potentsiaalset rahastusvajadust järgnevate aastate eelarveprotsessides.

Edasiste analüüside ja arendusplaanide käigus hinnatakse muu hulgas, millise tehnilise lahendusega ja millises ajakavas võimaldada TÖRis kriisiülesandega ameti- või töökohal töötamise või sellisel kohal töötamise kohustuse õigusliku aluse automatiseeritud eristamist vastavalt KORKSi § 107 lõigetele 3, 4 ja 5 ning vastava teabe edastamist KVKRi. Kuni sellise lahenduse kasutuselevõtuni tehakse vajalik eristus olemasoleva töökorralduse raames, kasutades muu hulgas TTRis kajastatud andmeid. KVKRis KORKSi § 108 lõike 4 alusel kehtestatud piirangu üle arvestuse pidamine on ette nähtud paralleelselt menetletavas kaitseväekohustuslaste registri põhimääruse eelnõus. Sellise lahenduse kasutuselevõtul täiendatakse vajaduse korral maksukohustuslaste registri ja KVKRi põhimäärust.

Määruse rakendamisega ei kaasne eeldatavalt tulu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Kaitseministeeriumile, Justiits- ja Digiministeeriumile ning Siseministeeriumile. Esitatud märkustest ja ettepanekutest tulenevalt täpsustati ja täiendati käesolevat seletuskirja. Märkuste ja ettepanekutega arvestamist on kajastatud seletuskirjale lisatud kooskõlastustabelis.

Keit Kasemets
Riigisekretär